

Kietlińska, Z.

"Kratkij Oczerk razwitija
gieodieziczeskogo
instrumentostrojenija w SSSR", B. D.
Jarowoj, Moskwa 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1/3, 587-588

1956

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Obok prac ściśle naukowych w świetle archiwum TPN zwraca uwagę widoczna w środowisku lekarskim dążność do popularyzacji wiedzy medycznej zwłaszcza w ośrodkach wiejskich.

Niemalą miejsca zajmują również starania około medycyny profilaktycznej, higieny i walki z „fuszerstwem“. Osobne pozycje archiwalne odnoszą się do doraznej pomocy. Ponadto poruszony jest również problem szpitalnictwa, statystyka śmiertelności itp. W takiej bardzo rozległej tematyce zainteresowań lekarskich daje się mimo wszystko odczuć poważny brak opracowań syntetycznych, poglądowych metodologii lekarskiej, poza może jedynie zagadnieniem „o materii lekarskiej“.

W aktach TPN dochował się dokument świadczący o pertraktacjach z wydawcą wrocławskim Kornem (poz. 116). W latach niewoli polskiej firma wrocławska Korn była jednym z głównych wydawców polskich książek¹ dzięki szerokim stosunkom handlowym, utrzymywanym przez właściciela z przedstawicielami różnych rządów, Korn na terenie Polski otworzył kilka przedstawicielstw.

Zeszyt drugi „źródeł“ ma charakter specjalny. Zawiera bardzo bogaty materiał dotyczący zasadniczo służby zdrowia w aktach Tymczasowego Rządu Królestwa Polskiego. Przedstawia on szczególną wartość przy opracowywaniu stanu, organizacji i utrzymania szpitali cywilnych i lazaretów wojskowych oraz ich zaopatrzenia w materiały apteczne. W oparciu o źródła tego zeszytu łatwo odszukać szczegóły dotyczące obowiązujących przepisów i zarządzeń higieniczno-sanitarnych w byłym Królestwie Polskim. Z zarządzeń Tymczasowego Rządu Królestwa Polskiego można również wydobyć wytyczne taktyki sanitarnej w czasach pokojowych i na wypadek wojny.

Usterki w pisowni (np. w zeszycie 1), gdzie nazwisko Kintzel (poz. 81) na innym miejscu brzmi Kincel (Kinzel) poz. 35, podobnie jak i nazwisko Friedlender, są nieproporcjonalnie drobne w porównaniu z dużą wartością opublikowanych źródeł.

St. Szpilczyński

B. D. Jarowej, *Kratkij oczerk razwitija geodieziczeskogo instrumentostrojienija w SSSR*. Moskwa 1955, „Izdatielstwo Geodieziczeskoi Literatury“, s. 95.

Praca B. D. Jarowej *Krótki zarys rozwoju konstrukcji instrumentów geodezyjnych w Związku Radzieckim* stanowi interesującą pozycję nie tylko dla specjalistów nauk geodezyjnych; może ona również zainteresować historyka zajmującego się zagadnieniami historii techniki. Zadaniem bowiem, które postawił sobie autor, była próba przedstawienia zagadnienia konstruowania i produkcji instrumentów geodezyjnych w Rosji carskiej i w Związku Ra-

¹ Bibliografia poloników licząca z górą 1000 pozycji wydanych przez firmę Korn we Wrocławiu w latach 1732—1945 opracowywana jest przez mgr Jalinę Wądołowską z Ossolineum.

dzieckim, a więc próba przedstawienia rozwoju tej dziedziny techniki w procesie historycznym. Zamierzenia autora szły równocześnie w kierunku wydobycia nazwisk tych ludzi — uczonych i konstruktorów — których myśl twórcza zaważyła na wkładzie Rosji i Związku Radzieckiego w ogólny rozwój i postęp techniczny.

Na podstawie zebranych źródłowych dokumentów archiwalnych, jak też i częściowo w oparciu o współczesne dzieła radzieckie z zakresu geodezji, autor w sposób bardzo usystematyzowany przedstawia podjęte zagadnienie. Periodyzacja nie ogranicza się do podziału na okres do Rewolucji Październikowej i na okres socjalizmu, lecz wyodrębnia — w oddzielnych rozdziałach — dalszy podział obu zasadniczych okresów. I tak w rozdziale pierwszym autor omawia okres pierwszych historycznych wiadomości o instrumentach geodezyjnych w wiekach IX — XVII, w następnym rozdziale przedstawia dane dotyczące okresu feudalnego wieku XVIII i wreszcie w rozdziale trzecim omawia okres powstania i rozwoju kapitalizmu, a więc wiek XIX. Podobnie w dziale drugim, obejmującym okres po Rewolucji Październikowej, następuje dalszy podział na początkowy okres tworzenia państwa socjalistycznego, okres obejmujący pięciolatki przed drugą wojną światową i wreszcie okres ostatni, obejmujący lata drugiej wojny światowej i lata współczesne. Przejrzysta periodyzacja problemu sprawia, że zagadnienie rozwoju instrumentoznawstwa radzieckiego rysuje się bardzo plastycznie.

Druga część pracy — dotycząca współczesnego okresu konstruowania i produkcji instrumentów geodezyjnych — zawiera wyczerpujące i szczegółowe dane odnośnie nowoczesnych, obecnie produkowanych narzędzi i stanowi interesujący materiał dla specjalistów — geodetów. Pierwsza część natomiast — omawiająca okres przedrewolucyjny — zainteresuje przede wszystkim historyka.

Charakterystyczną cechą rozwoju omawianego zagadnienia jest bezpośredni związek, jaki zachodzi między nim a historycznymi warunkami ustrojowymi. Wspaniały rozkwit twórczej myśli uczonych i konstruktorów radzieckich oparty jest na szerokich możliwościach realizacji, zabezpieczonych przez państwo. Stawiają one Związek Radziecki w rzędzie krajów o silnie rozwiniętej produkcji nowoczesnego sprzętu geodezyjnego. Przy tych samych potencjalnie możliwościach naukowych — w okresie wybitnych uczonych i konstruktorów, jak W. Struwe, G. Freiberg-Kondratjew, D. Gedeonow, P. Smyśłow, G. Brauer i inni, którzy konstruowali narzędzia geodezyjne nie ustępujące pod względem precyzji technice zachodnio-europejskiej — mimo istniejących wytwórni sprzętu geodezyjnego w Obserwatorium w Pułkowie czy w Głównym Sztabie Wojskowych Topografów — produkcja precyzyjnych instrumentów w Rosji carskiej w latach sześćdziesiątych XIX stulecia całkowicie zamiera. Doprowadza do tego polityka władz carskich, wpływy obcego kapitału oraz inne czynniki, charakterystyczne dla ustroju kapitalistycznego.

Zwięzła praca B. D. Jarowoja stanowi interesujący przyczynek dla badacza historii rozwoju geodezji, z którym zagadnienie instrumentoznawstwa geodezyjnego wiąże się w sposób bardzo ścisły.

Z. Kietlińska